

Suomen EU-puheenjohtajuus vuonna 2006 – esitys painopisteiksi **Kehityspoliittisen toimikunnan työvaliokunnan lausunto 21.12.2004**

Kehityspoliittinen toimikunta pitää tärkeänä Suomen tavoitetta lisätä johdonmukaisuutta Euroopan unionin ulkosuhteiden eri osa-alueilla. Toimikunta esittää, että kehityspoliittinen johdonmukaisuus – eli kaikkien politiikan alojen johdonmukainen toiminta kehityspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi – on keskeinen osa Suomen toimintaa EU:n tasolla puheenjohtajuuskauden aikana ja sitä valmistellessa.

Tämän tulisi tapahtua kahdella eri tavalla: Toisaalta Suomen tulisi ottaa kehitysnäkökulman huomioiminen kaikilla politiikan aloilla yhdeksi ydinpainopisteeksi läpi puheenjohtajuuskauden. Toisaalta Suomen tulisi edistää sellaisten käytännön toimintatapojen löytämistä, jotka parantaisivat kehitysvaikutusten ennakoitua ja huomioimista kaikessa päätöksenteossa. Lisäksi Suomen tulee valmistella vahva kehitysyhteistyöpolitiikan agenda puheenjohtajuuskaudelleen YK:n vuosittuuhattavoitteiden saavuttamiseksi.

Hallituksen periaatepäätös kehityspoliittisesta ohjelmasta 2004 korostaa aiempaa vahvemmin juuri johdonmukaisuuden periaatetta. EU on sitoutunut jo Maastrichtin sopimuksessa (vuonna 1992, artikla 130 v) kehityspoliittiseen johdonmukaisuuteen. Toimikunnan mielestä Euroopan unionin tasolla johdonmukaisuuden edistäminen on erittäin tärkeää. EU:ssa tarvitaan nykyistä enemmän analyysiä ja keskustelua eri politiikan alojen yhteyksistä ja vaikutuksista kehityspoliittisiin tavoitteisiin sekä näiden huomioimista päätöksissä. Toimikunta pitää Suomen aktiivista toimintaa EU-puheenjohtajuuden aikana sekä siihen valmistautuessa kehityspoliittisen johdonmukaisuuden puolesta luontevana jatkona mm. viimeaikaiselle profiloitumiselle kansainvälisellä tasolla mm. Helsinki-prosessin ja ILO:n maailmankomission työn kautta globalisaation hallinnan pohtimisessa.

EU-ministerivaliokunnan käsittelemä ”Suomen EU-puheenjohtajakauden alustava asialista-arvio” (Valtioneuvoston EU-sihteeristö 16.9.2004) kattaa useita keskeisiä prosesseja, joihin kehitysnäkökulman mukaan saaminen olisi erittäin tärkeää. Keskeisimpinä näistä toimikunta pitää unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan sekä turvallisuuspolitiikan kehittämistä sekä kauppapoliittisia neuvotteluja WTO:ssa ja Cotonou-sopimuksen puitteissa. Muita tärkeitä kysymyksiä ovat toimikunnan mielestä EU:n rahoituskehykset, neuvoston toiminnan tehostaminen ja YAUN:in rooli kehittäminen ja ASEM-huippukokouksen sisältö. Seuraavassa tarkemmin näistä:

1. Maahanmuuttopolitiikka. EU:hun tulleiden kehitysmaiden kansalaisten rooli omissa yhteiskunnissaan mm. rahalähetyksen näkökulmasta on tärkeä (rahalähetykset kehitysmaihin ovat yli 2 kertaa suuremmat kuin ODA-määrärahat yhteensä). Maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeuksien ja aseman sekä köyhyyden vähentämisen näkökulman mukaan mm. ”kolmansien maiden kansalaisten liikkuvuuden tehokkaamman hallinnan ja ennakoinnin sekä palauttamisen tehokkuuden” keskusteluihin. Turvapakkapolitiikassa yhtenäisestä turvapaikkajärjestelmästä ja EU-tason uudelleensijoittamisohjelmasta keskusteltaessa tämä näkökulma on myös keskeinen. Toimikunta toivoo Suomen oman maahanmuuttopolitiittisen selonteon 2005 valmistelussa hallituksen ottavan kehityspoliittisen näkökulman vahvasti huomioon ja täten tekvän linjauksia myös EU-tason toimintaa ja puheenjohtajuutta silmällä pitäen. Toimikunta tulee osallistumaan selonteon valmisteluun osaltaan aktiivisesti.
2. Turvallisuuspolitiikka. EUS:in asiakirjan mukaan: ”Unionin toimintakyvyn tehostaminen konfliktien ennaltaehkäisyssä ja kriisien hallinnassa tulee olemaan Suomen pj-kauden

painopisteitä.” (Valtioneuvoston EU-sihteeristö 16.9.2004) Toimikunta lausuntonsa mukaisesti (Kehityspoliittisen toimikunnan lausunto SELKO-työryhmälle 10.5.2004) esittää, että Suomi pitää kehityspolitiikkaa yhtenä kriisien ennaltaehkäisyn välineenä ja toisaalta vakauden aikaansaamisen ja/tai ylläpitämisen keinoista.

Sekä Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004 ja EU:n turvallisuusstrategia 2003 ottavat entistä monipuolisemman näkökannan turvallisuuteen ja sen aikaansaamiseen. Linjaukset painottavat entistä enemmän ennaltaehkäisevää työtä sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä konfliktin hallinnan eri vaiheissa.

Toimikunnan mielestä kehityksen ja köyhyyden vähentämisen peruskysymysten samoin kuin kehitysmaiden yhteiskuntien vahva ymmärrys tulee olla tärkeä ja keskeinen osa Euroopan unionin turvallisuuspoliittista työtä ja terrorismin vastaista toimintaa, siviilikriisinhallinnan vahvistamista ja uusien nopean toiminnan joukkojen kehittämistä. Esimerkiksi EU:n nopean toiminnan joukkojen valmistelussa tulee käydä huolellista keskustelua mm. joukkojen käytön kriteereistä ja vaikutuksista, joukkojen kehityspoliittisesta valmentamisesta, nopean toiminnan joukkojen yhteydestä mm. humanitaarisen työhön, siviilikriisinhallintaan ja pitkän aikavälin vakautta ja kehitystä rakentavaan kehitysyhteistyöhön.

Toimikunta haluaa Suomen toimivan aktiivisesti turvallisuuspoliittisessa keskustelussa tämän näkökulman esiin tuojana ja puolestapuhujana EU-puheenjohtajuuskaudella sekä sitä valmistellessa. Toimikunta pitää tärkeänä eri toimintamuotojen muodostavan selkeän ja koordinoitun jatkumon, kuitenkin niin, että köyhyyden vähentämiseen tarkoitetut varat säilytetään itsenäisinä muilta poliittisilta motiiveilta ja humanitaarisen työn itsenäisyys säilytetään selkeänä.

3. WTO-neuvottelut ja Cotonou-sopimuksen alaiset EPA-neuvottelut taloudellisista kumppanuussopimuksista ovat todennäköisesti kriittisissä vaiheissa Suomen pj-kaudella. Toimikunta toivoo Suomen ottavan molemmissa neuvotteluissa aktiivisen kehitysnäkökulman huomioivan roolin sekä ennen puheenjohtajuuskautta että sen aikana. Tämä vaatii kattavia analyyseja kehitysmaiden tekemistä neuvottelualoitteista köyhyyden vähentämisen ja näkökulmasta sekä EU:n kehitysnäkökulmasta tehtyjen kompromissiesitysten valmistelua.

Ottaen huomioon hallitusohjelman sitoumuksen ” (WTO-neuvottelujen) ratkaisuihin on huomioitava nykyistä paremmin myös kehitysmaiden edut.” Suomen aktiivinen toiminta neuvottelujen loppupuolella puheenjohtajuuskautensa alla ja sen aikana olisi erittäin luontevaa. Toimikunnan mielestä erityisesti maatalouteen ja ruokaturvaan liittyvät kysymykset vaativat köyhyyden vähentämisen näkökulmaa, jota uskomme Suomen voivan edistää EU:ssa. Uskomme, että tällä alalla Suomen ja kehitysmaiden on mahdollista löytää yhteisiä intressejä.

4. Uudet rahoituskehitykset vuosille 2007-2013 ovat erittäin tärkeitä myös kehityspolitiikan kannalta. Päätöksenteko tästä ajoittuu todennäköisesti Suomen pj-kautta aiemmalle ajanjaksolle, mutta joka tapauksessa Suomen aktiivinen toiminta on tärkeää. Kun näitä kehityksiä arvioidaan kehityspolitiikan osalta on tärkeää huomioida EU:n sitoutuminen YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jotta tähän pystytään tulisi myös budjetissa näkyä panostaminen näihin tavoitteisiin. Komission uudet ulkosuhderahoitusinstrumentit ovat herättäneet keskustelua siitä, miten varmistaa kehitysyhteistyömäärärahojen käyttö YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja toisaalta siitä miten komission laaja valikoima maantieteellisiä ja temaattisia instrumentteja on kaventumassa. Uusia instrumentteja ovat mm. kehitys- ja taloudellisen yhteistyön instrumentti, laajentumisinstrumentti ja naapurisuus- ja kumppanuusinstrumentti Euroopan lähialueilla. Uusi vakausinstrumentti taas keskittyy tukemaan kriisinhallintaan ja

vakaata yhteiskunnallista kehitystä kehitysmaissa. Huolena onkin, että kehitysyhteistyön instrumentin ja taloudellisen yhteistyön sekoittuminen vie huomiota pois köyhyyden vähentämiseltä ja kaikkein köyhimpien kehitysmaiden tarpeilta.

5. ASEM-huippukokouksen valmisteluissa ja läpiviemisessä Suomen tulee panostaa ”sosiaalisektorin kysymysten entistä parempaan huomioimista”, pitäen sisällään köyhyyden vähentämisen ja muiden YK:n vuosituhtavoitteiden toimeenpanon näkökulman. Myös kansalaisyhteiskunnan osallistumisen mahdollistaminen ASEM-EU –yhteistyöhön on toimikunnan mielestä erittäin tärkeää ja Suomen kaltaiselle maalle luontevaa korostaa.
6. Suomi pyrkii tehostamaan neuvoston toimintaa ja vahvistamaan YAUN:in roolia horisontaalisten kysymysten koordinoijana. Toimikunta muistuttaa kehitysneuvoston liittäminen YAUN:in yhteyteen antaneen myönteisen mahdollisuuden kehityskysymysten valtavirtaistamiseen EU:n ulkosuhteiden käsittelyssä, mutta toteaa, että näitä mahdollisuuksia ei ole vielä riittävästi pystytty hyödyntämään. Kehitysnäkökulman valtavirtaistaminen tulee ottaa keskeisesti mukaan neuvoston ja erityisesti YAUN:in kehittämisessä. Tämän tulee myös näkyä Suomen EU-valmistelukoneistossa mm. ulkosuhdejaoston ja EU-ministerivaliokunnan työskentelyssä.
7. Kehityspoliittisen johdonmukaisuuden edistämiseksi Suomen tulee viedä Hollannin pj-kaudella aloitettuja keskusteluja ja valmisteluja eteenpäin. Tällaisia ovat mm. riittävien hallinnollisten valmiuksien kehittäminen kehityspoliittisen näkökulman huomioimiseksi, eri politiikan alojen vaikutusten arviointi kehitysnäkökulmasta ja johdonmukainen kehitysnäkökulman käsittely sääntelyehdotusten valmistelussa.

Lisäksi toimikunnan näkökulmasta on myönteistä, että EUS:n asiakirjan ”Työ-, sosiaali- ja terveystoimikunta”- osiossa globaali näkökulma työelämän laatuun ja globalisaation sosiaalisen ulottuvuuden käsittely on keskeisesti mukana. Tämä on juuri sitä johdonmukaisuuden tavoittelua, jota toimikunta peräänkuuluttaa. Terveystalalla puhutaan ”terveys kaikissa politiikoissa” – periaatteesta, joka on vastaava kuin kehityspoliittikan johdonmukaisuuden periaate: tarkastellaan varsinaisen politiikan alan ulkopuolella tehtävien päätösten vaikutuksia tämän politiikanalan tavoitteiden näkökulmasta.

Kehitysyhteistyöpolitiikan alalla toimikunta pitää tärkeimpänä painopisteenä Suomen pj-kauden aikana vuoden 2005 syksyllä pidettävän YK:n vuosituhtajulistuksen toimeenpanoa arvioivan Major Eventin seurantatyön eteenpäin viemistä EU-tasolla. EU:n tulee sitoutua yhteiseen selkeään tavoitteeseen kehitysyhteistyömäärärahojen nostosta vuoden 2006 jälkeen ja sen toimeenpanoa, sekä nostaa määrätietoisesti köyhimpien maiden osuutta EU:n kehitysyhteistyömäärärahojen vastaanottajina (vuonna 2001-02 n.43% suunnattiin EU:n lähialueille eli Välimeren ja Itä-Euroopan maihin ja vain 26% LDC-maille.). Suomen tulee panostaa vuonna 2005 laadittavan yhteisen kehityspoliittikan lausunnon toimeenpanoon sekä vuonna 2007 tehtävän johdonmukaisuuden politiikasta ja käytännöistä tehtävän arvion valmisteluun. Myös puheenjohtajamaiden yhteisesti sovitun HIV/aids –painopisteen toteuttaminen kokonaisvaltaisesta näkökulmasta voisi olla esimerkiksi oikeus terveyden -näkökulmasta Suomelle sopivaa. Olisi tärkeää, että Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella kehityspoliittikan alalla olisi näkyvä ja sisällöltään tärkeä tema, joka nostaisi myös tämän alan puheenjohtajuuskauden aikana julkiseen keskusteluun.

Toimikunta osallistuu mielellään myös jatkossa puheenjohtajuuskauden valmisteluihin ja tarkempien tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnitteluun.